

Alavuden kaupungin lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Osana kuntauudistusta hallitus käynnisti syksyllä 2011 hallitusohjelman mukaisen koko maan kattavan selvityksen kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta. Kunnallishallinnon rakenne -työryhmän selvitys Elinvoimainen kunta- ja palvelurakenne valmistui helmikuussa 2012.

Valtiovarainministeriö asetti helmikuussa 2012 kuntarakennelakia valmistelevan työryhmän, jonka tehtävänä oli seurata ja arvioida kunta- ja palvelurakenneselvityksestä saatavaa palautetta, laatia yhteenveto alue- ja kuulemiskierroksesta, tehdä uudistuksen vaikutusarviointi ja laatia tarkennettu esitys uudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavoista. Lisäksi työryhmän tuli valmistella luonnos hallituksen esityksestä kuntauudistusta ohjaavaksi rakennelaiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kuntajakolokia ja samalla lain nimike muutetaan sen sisältöä paremmin kuvaavaksi *kuntarakennelaiksi*.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerityöryhmä on linjannut palvelurakennemuutoksen jatkoa marraskuussa 2012.

Valtiovarainministeriö pyytää kunnilta lausuntoa kuntarakennelakiluonnoksesta *yleisesti* sekä *erityisesti* lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä;
- esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä;
- valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta;
- yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä;
- sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti.

Lausunnot pyydetään toimittamaan 7.3.2013 mennessä valtiovarainministeriöön. Asian merkittävyydestä johtuen on tarkoituksenmukaista, että kaupunginvaltuusto antaa lausunnon.

Yleisesti

Julkisissa palveluissa tarvitaan rakenteellisia uudistuksia. Toiminnallisesti toisiinsa liittyvien, yhdyskuntarakenteeltaan ja etäisyyksiltään yhteensopivien sekä kuntien omaan tahtoon perustuvien kuntaliitosten kautta saadaan paras hyöty ja tehokkuus.

Maamme on harvaanasuttu ja kuntakeskusten etäisyydet ovat pitkiä, jolloin kuntaliitos ei ole aina toimiva ratkaisu. Tämän vuoksi tarvitaan myös yhteistoiminta-alueita. Kaikkia kunnallisia toimintoja, lakisäätteisiä ja kunnan itse ottamia tehtäviä, voidaan hoitaa alueellisesti. Erityisesti tähän on tarve perusterveydenhuollossa, sosiaalitoimessa ja toisen asteen opetuksessa.

Rakenteiden kehittäminen parantaa puitteita toiminnan tehostamiseen. Tämän lisäksi kuitenkin tarvitaan palveluiden tehokkuuden, saavutettavuuden ja laadun parantamista. Rakenneuudistuksen lisäksi pitää toteuttaa palveluiden tuotanto- ja toimintatapojen uudistamista. Palveluiden käyttäjien valinnanvapautta voidaan lisätä sekä kuntien ja yhteistoiminta-alueiden ohella niitä voivat tuottaa yritykset ja kolmas sektori. Palveluiden järjestämisen vastuu ja kokonaisuuden hallinta on oltava peruskuntien tehtävänä ja ohjauksessa.

Kuntakoon kasvaessa on huolehdittava myös kuntademokratian toteutumisesta ja palveluiden käyttäjien vaikutusmahdollisuuksista. Suuressa osassa kuntia tämä voidaan toteuttaa nykyisen kaltaisella hallinto- ja toimintarakenteella nykyteknikaa hyödyntäen. Kuntaliitoksissa, joissa syntyy suuria kuntia, saattaa olla tarkoituksenmukaista toteuttaa myös kunnanosahallintoa esimerkiksi kunnanosavaltuustoilla ja aluelautakunnilla.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistamisen vireillä ollessa on pidättäydyttävä kuntien tehtävien lisäämiseltä, kuntalaisten subjektiivisten oikeuksien lisäämiseltä ja palvelurakenteita jäykistäviltä mitoituksilta. Kuntien tehtäviä arvioitaessa on selkiytettävä kuntien ja valtion välistä työnjakoa erityisesti erilaisissa valvonta- ja lupapasioissa. Myös tehtävien siirtoa Kelalle on selvitettävä (esim. omaishoidon tuki, lasten kotihoidon tuki). Vaikka niillä ei saataisikaan aikaan merkittäviä menovähennyksiä, niin niillä selkeytettäisiin vastuu- ja työjakoa sekä parannettaisiin toiminnan tehokkuutta. Kunnilla on myös säilytettävä riittävät toimintaedellytykset ja -vapaus palvelujen järjestämisessä. Tämä takaa parhaiten alueellisen kehittämistyön.

Kuntauudistuksen toteuttamisessa on ensin ratkaistava tuleva kuntarakenne. Väliittömästi tämän jälkeen on toteutettava riittävät yhteistoiminta-aluejärjestelyt, koska pelkällä kuntarakenneuudistuksella ei saavuteta riittävää rakennemuutosta. Kuntalaki uudistetaan tältä pohjalta palvelemaan syntynyttä kuntarakennetta ja tehokasta toimintaa sekä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Rakenneuudistuksesta huolimatta maassamme tulee säilymään erilaisia kuntia ja yhteistoiminta-alueita. Valtionosuuslainsäädännön uudistamisella mahdollistetaan erilaisten kuntien ja alueiden mahdollisuudet turvata kuntalaisten lähi- ja peruspalvelut.

Erityisesti

- Selvitysvelvollisuudesta, selvitysperusteista (ml. poikkeusperusteista) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä:

Maamme kuntarakenteen selvitys on tarpeen. Selvitysvelvollisuus määrää käytännössä lähes kaikki kunnat selvityksiin. Kuntien oma halu selvityksiin on paras tae työn onnistumisesta ja haasteena tulee olemaan selvitykset, joissa paikallisista lähtökohdista ei tunnisteta riittävää tarvetta selvitystyöhön.

Palveluiden edellyttämä 20.000 asukkaan väestöpohjan on oltava ohjeellinen. Aluerakenteellisista ja toiminnallisista perusteista johtuen siitä on voitava poiketa.

Työpaikkaomavaraisuutta, työssäkäyntiä ja yhdyskuntarakennetta koskevat velvoitteet ovat oikeansuuntaiset. Ne mahdollistavat järkevien selvitysalueiden muodostumisen. Tältäkin osin ratkaisevaa on selvitysperusteiden kokonaisuus, ei yksittäisen perusteen ylikorostuminen.

Kunnan taloudellinen tilanne on oikea peruste selvitysvelvollisuudelle. Tällöin kuitenkin taloutta on analysoitava pitemmältä aikaväliltä, ei vain parin vuoden tuloksen perusteella. Valtiovallan ohjausta ja pakottamista näissä tapauksissa voi olla enemmän muihin perusteisiin verrattuna.

- Esityksen sisältämistä määräajoista ja menettelyistä:

Kuntarakennelain voimaantuloa on lykättävä muutamalla kuukaudella siten, että kuntien lausunnot lakiluonnoksesta ehditään analysoida ja huomioida lain jatkovalmistelussa. Muilta osin aikataulu on soveltuva.

Kuntarakennelaki on koko kuntauudistuksen perusta. Tämän vuoksi muun lainsäädännön uudistaminen on ajoitettava niin, että uudistuksissa edetään vaiheittain sekä lainsäädännöllisesti että toimeenpanossa.

- Valtioneuvoston toimivallasta päättää kuntajaon muuttamisesta:

Valtioneuvoston toimivalta on määritelty selkeästi ja lakiluonnoksen henkeä kunnioittaen; pakkoliitoksia ei tehdä.

- Yhdistymisavustuksien ehdoista ja määrästä:

Yhdistymisavustuksia voidaan pitää tarpeellisena vauhdittamaan kuntarakenteen muutosta, koska valtioneuvostolle ei lakiluonnoksessa suoda pakkoliitosmahdollisuutta.

Yhdistymisavustuksen lisäosa talousperusteisessa liitoksessa on tarpeellinen.

Kuntarakenteen muutos ei voi kuitenkaan perustua avustusten saantiin. Muutoksen tarpeet ovat huomattavasti pitkäjänteisemmät ja hyvinvointipalvelujen turvaamiseen perustuvat.

- Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti:

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaamisen ohella on huomioitava, että kunnallinen toiminta käsittää paljon muutakin lakisääteistä toimintaa sekä paikkakunnan ja alueen kehittämiseen sekä kansalaisten yhteistoimintaan liittyviä tehtäviä. Näillä muilla tehtävillä on suuri välillinen vaikutus kansalaisten terveyteen ja muuhun hyvinvointiin. Kunta- ja palvelurakenteen muutoksella ei voida pelkääntään muuttaa kansalaisten elinoloista ja -tavoista johtuvia palvelutarpeita.

Sote-palveluissa on merkittävää toimintatapojen kehittäminen rakenteiden muuttamisen ohella. Tällaisia ovat esimerkiksi ennaltaehkäisevät palvelut, varhainen tuki, toimintakyvyn ylläpitäminen ja palvelujen oikea-aikaisuus sekä porrastaminen esimerkiksi kuntoutuksen kehittämisellä vanhustenhuollossa. Myös henkilöstön saatavuuteen ja riittävyteen on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden lisäkouluttamisen sekä näiden tehtävien ja monien muiden tehtävien pätevyysvaatimusten tarkastelemisella.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryhmän esitys sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskeviksi linjauksiksi kaipaa vielä lisäselvitystä. Mitä tarkoittaa käytännössä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatio? Miten sosiaali- ja terveydenhuollon järkevä integroituminen tehdään? Mitä tarkoitetaan vähintään noin 20.000 asukkaan väestöpohjalla tehtävillä matalan kynnyksen palveluilla sekä lähipalveluilla? Kuntarakenteen muotoutumisen edetessä voidaan vastata tarkemmin sote-alueiden muodostumistarpeeseen.

Erityisvastuualueiden roolina ja tehtävänä tulee olla sote-alueiden toiminnan koordinointi, asiantuntija-avun antaminen ja erittäin vaativien toimenpiteiden suorittaminen.

Kunta- ja palvelurakenteen uudistaminen alueella

Alavuden kaupunki pitää parhaana kuntarakennelakiluonnoksen tarkoittamana selvitysalueena nykyistä ns. Kuusiokuntien seutukuntaa. Tämä alue (Alavus, Kuortane, Ähtäri) muodostaa selkeästi yli 20.000 asukkaan alueen. Myös muilla kuntarakennelain tarkoittamilla kriteereillä alue soveltuu selvitysalueeksi.

Alavus on valmis selvittämään omana palvelutuotantonaan matalan kynnyksen palveluita ja lähipalveluita. Tällöin on ratkaistava, onko tarkoituksenmukainen toimintapohja nykyinen yhteistoiminta-alue (kuntayhtymä), isäntäkuntamalli vai laajemman sote-alueen tuottamat palvelut. Mikäli valtiovalta edellyttää koko sote-toimintaan laajempaa väestöpohjaa, niin Alavuden kaupunki pitää tarkoituksenmukaisena alueena koko Etelä-Pohjanmaata.

Alavuden kaupunki on valmis avoimesti ja ennakkoluulottomasti edellä mainittujen vaihtoehtojen ohella selvittämään myös muita järjestämis- ja tuotantovaihtoehtoja sote-palveluissa. Ensisijaisesti painotetaan kuitenkin kuntarakennereatkaisuja ennen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden muuttamista.

Alavuden kaupunginhallitus

Kaupunginjohtaja

Pekka Ala-Mäenpää

Hallintopäällikkö

Sari Helander

